

4.10 / niedziela 18.00
Wrocław, NFM
Sala Główna

Wielki Jubileusz

75 lat
Filharmonii
Wrocławskiej

Andrzej Kosendiak – dyrygent
Maciej Dobosz – klarnet
Aleksandra Turalska – sopran
Julia Lezhneva – sopran
Krystian Adam Krzeszowiak – tenor
Mariusz Godlewski – baryton
Chór NFM
Agnieszka Franków-Żelazny – kierownictwo artystyczne Chóru NFM
NFM Filharmonia Wrocławska

Program

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791)

Koncert klarnetowy A-dur KV 622 [28']

I. Allegro

II. Adagio

III. Rondo

Msza c-moll KV 427 „Wielka” [55']

I. Kyrie

II. Gloria

III. Credo

IV. Sanctus

V. Benedictus

Andrzej Kosendiak, fot. Sławek Przerwa

Szanowni Państwo,

siedemdziesiąt pięć lat temu, 29 czerwca 1945 roku, na gruzach miasta odbył się pierwszy koncert symfoniczny. Można powiedzieć, że był to początek działalności orkiestry filharmonicznej we Wrocławiu, ponieważ ten zespół w następnych sezonach dość regularnie występował w stolicy Dolnego Śląska pod szyldem Filharmonia Wrocławska: dawał koncerty symfoniczne, a także zapraszał do współpracy świetnych dyrygentów i solistów. Trudność w postrzeganiu dziejów Filharmonii Wrocławskiej stanowi fakt, że ta orkiestra w pewnym momencie została wchłonięta przez Operę i przez kilka lat nie było regularnych koncertów symfonicznych we Wrocławiu. Dopiero w 1954 roku reaktywowano orkiestrę symfoniczną. My chcemy odwołać się do tzw. pierwszej Filharmonii. W niej właśnie jest nasze źródło i ten okres, kiedy orkiestra funkcjonowała jako samodzielny zespół w latach 40., był

niezwykle ważny dla wszystkich – dla muzyków, dla wrocławian, dla tych, którzy zgodnie z decyzjami wielkich mocarstw musieli opuścić swoje domy na Kresach Wschodnich. Polska utraciła te ziemie, a we Wrocławiu znalazło się wielu mieszkańców Lwowa. Tu przeniosty się także uczelnie – politechnika i uniwersytet, całe środowisko akademickie. Istnienie we Wrocławiu orkiestry symfonicznej było niezwykle ważne dla tych ludzi, dla budowania przez nich tożsamości w nowym miejscu – na gruzach miasta, które tutaj zastali i zasiedlili i które zaczęli odbudowywać, a z czasem traktować jak swoje własne.

Filharmonia Wrocławska zawsze była bardzo ważnym zespołem na muzycznej mapie Polski, a oblicze artystyczne nadawali jej kolejni szefowie: Stefan Syrytło, Kazimierz Witkomirski, Adam Kopyciński, Józef Lasocki, Radomir Reszke, Włodzimierz Ormicki, Andrzej Markowski, Tadeusz Strugała, Marek Pijarowski, Mariusz Smolij, Jan Latham-Koenig, Jacek Kaspszyk, Benjamin Shwartz i Giancarlo Guerrero. Każdy z nich wniósł do gry zespołu swoje indywidualne piętno. W czasie jubileuszu powinniśmy pamiętać o wszystkich, którzy tutaj pracowali. O dyrygentach, ale i o muzykach orkiestrowych – wielu z nich było wybitnymi artystami. Pamiętajmy też o melomanach, którzy przychodzili słuchać orkiestry, o pracownikach administracji i obsługi, o tych, którzy opiekowali się zarówno artystami, jak i publicznością. To jest taki czas, kiedy chcemy pamiętać o nich i podziękować im za to, że tworzyli we Wrocławiu znakomite środowisko dla prezentowania muzyki.

Jubileusz jest też okazją do podziękowania i pogratulowania tym, którzy teraz są członkami zespołu, tym, którzy zespołem się zajmują, a także wiernej publiczności. Zwłaszcza w ostatnich latach znacznie się ona powiększyła, ponieważ mogła skorzystać z nowego obiektu, który pozwala artystom w pełni ukazać swój kunszt. Myślę, że jubileusz jest również dobrą okazją, by popatrzeć w przyszłość, by snuć plany. Chcemy widzieć się wśród najlepszych, chcemy myśleć o naszym zespole jako o tym, który tworzy muzykę na najwyższym poziomie. Z tymi życzeniami dla tych, którzy byli i odeszli, dla tych, którzy są i tworzą, oraz dla tych, którzy przyjdą i będą działać, zostaniemy przez cały rok jubileuszowy.

Andrzej Kosendiak

Dyrektor Narodowego Forum Muzyki
im. Witolda Lutosławskiego we Wrocławiu

Inauguracja sezonu artystycznego 2020/2021 zbiega się z jubileuszem 75-lecia NFM Filharmonii Wrocławskiej. Świętowanie roku jubileuszowego rozpocznie się od spotkania z twórczością Wolfganga Amadeusa Mozarta. Dzieła tego kompozytora zabrzmiały w wykonaniu NFM Filharmonii Wrocławskiej, Chóru NFM i solistów pod batutą Andrzeja Kosendiaka.

Koncert klarnetowy *A-dur* to jeden z ostatnich ukończonych utworów Mozarta. Artysta napisał go jesienią 1791 roku w Wiedniu na zamówienie Antona Stadlera, z którym od wielu lat łączyły go zawodowe relacje i dla którego stworzył już wcześniej m.in. znakomity *Kwintet klarnetowy A-dur* KV 581. W tym czasie kompozytor mocno podupadł na zdrowiu. Wkrótce rozpoczął pracę nad mrocznym i gwałtownym *Requiem*, ale nie zdołał go już ukończyć. *Koncert klarnetowy* jest dziełem bardzo odmiennym w nastroju od owej mszy żałobnej. Jest pogodny, liryczny i poetycki, a twórca raczej dystansuje się tu od trudnej rzeczywistości, niż daje jej wyraz. Kompozycja utrzymana jest w typowym dla gatunku koncertu trzyczęściowym schemacie formalnym. Orkiestra prezentuje lekki i radosny temat pierwszy, który później zostaje podjęty przez instrument solowy. Popisowa i efektowna, ale jednocześnie zawsze śpiewna partia klarnetu zawiera odcinki, w których solista musi wykonać zarówno bardzo niskie, jak i wysokie dźwięki, co daje przegląd możliwości brzmieniowych instrumentu. Część wolna jest nietypowa, w niej bowiem, a nie w części pierwszej, znajduje się kadencja wirtuozowska, realizowana przez klarnet. Nie jest ona jednak szybka i błyskotliwa, lecz powolna, śpiewna i nieco melancholijna. Radosny finał w formie ronda utrzymany jest w szybkim tempie. Prawykonanie, którego kompozytor nie miał szans usłyszeć, odbyło się w Pradze 16 października 1791 roku, a utwór doczekał się znakomitego przyjęcia.

Drugą część koncertu wypełni monumentalna *Msza c-moll* KV 427 „Wielka”, uznawana za jedno z najwspanialszych opracowań cyklu mszalnego napisanych w epoce klasycyzmu. Powstawała w latach 1782–1783. W liście z 4 stycznia 1783 roku, napisanym do ojca Leopolda, Mozart przyznał się, że obiecał swojej narzeczonej Constanze Weber, że jeżeli uda mu się ją poślubić (czemu początkowo niechętny był Leopold), to skomponuje ku jej czci wielką mszę. Chociaż ostatecznie ożenił się z ukochaną 4 sierpnia 1782 roku, danej obietnicy nie dotrzymał. Utwór nie został ukończony i w tej właśnie niekompletnej formie prezentowany był za życia Mozarta, a jedną z partii sopranu wykonywała podczas tych koncertów Constanze. Prawykonanie wersji złożonej z czterech części (*Kyrie, Gloria, Sanctus i Benedictus*) odbyło się 26 października 1783 roku w kościele św. Piotra w Salzburgu. Z zapisków siostry Mozarta, Anny Marii, wiemy, że w wykonaniu wzięli udział wszyscy muzycy należący do Hofmusik, czyli kapeli arcybiskupa metropolity Salzburga, Hieronymusa von Colloredo. Duchowny ten pamiętany jest głównie z powodu swojego wcześniejszego konfliktu z Mozartem. Rozczarowany mocno przedłużonym i z nikim nieskonsultowanym

wyjazdem krnąbrnego pracownika duchowny zwolnił go ze służby, co odbyło się w bardzo niemyślnej dla artysty okolicznościach.

Trudno dociec przyczyny odłożenia przez kompozytora pracy nad *Mszą c-moll*. Brak w niej opracowania całości tekstu *Credo*, *Sanctus* pozostał w mało zaawansowanych szkicach. Z kolei pracy nad *Agnus Dei* Mozart prawdopodobnie w ogóle nie rozpoczął. Być może zaważyły względy praktyczne: kompozytor nie pisał tego utworu na zamówienie, wolał więc skupić się na bieżących, bardziej dochodowych zleceniach. Pomimo to *Msza c-moll* trwa prawie godzinę. Jest niejednolita pod względem stylistycznym. Obok kunsztownych polifonicznych odcinków, wyraźnie inspirowanych muzyką sakralną epoki baroku, znajdziemy także popisowe arie, które równie dobrze mogłyby pochodzić z jednej z oper kompozytora. Historia *Mszy c-moll* jest także dobrym przykładem kompozytorskiego recydingu. Mozart wykorzystał bowiem materiał z tego utworu podczas pracy nad ukończoną w 1785 roku kantatą *Dauid penitente*, dopisując do niej jedynie dwie nowe arie.

Historia Filharmonii Wrocławskiej rozpoczęła się 29 czerwca 1945 roku. W zniszczonej w wyniku działań wojennych stolicy Dolnego Śląska po raz pierwszy zabrzmiała muzyka grana przez orkiestrę symfoniczną. Koncert był ważnym komunikatem dla wrocławskiej społeczności – symbolizował powrót do normalności i do względnie normalnej egzystencji. Prędko też na estradzie pojawili się artyści z innych miast. Z gościnnym występem przyjechała do miasta sławna skrzypaczka Eugenia Umińska. Pierwsze dyrygenckie szlify zdobywał we Wrocławiu dwudziestotrzyletni Stanisław Skrowaczewski, który w 1946 roku został drugim dyrygentem orkiestry.

Z początkiem sezonu 1947/1948 pracę w charakterze dyrektora rozpoczął wiolonczelista i dyrygent Kazimierz Witkomirski, który zastąpił się sprowadzeniem do Wrocławia wielu świetnych solistów oraz dyrygentów. To dzięki niemu możliwe było wystuchanie gry takich pianistów jak Zbigniew Drzewiecki, Stanisław Szpinalski, Bolesław Woytowicz, Władysław Kędra czy Ryszard Bakst. Orkiestrą dyrygowali wtedy: Zdzisław Górzynski, Stanisław Wistocki, Artur Malawski i Andrzej Panufnik. Wrocławski zespół spełniał wówczas podwójną funkcję, dawał bowiem nie tylko koncerty symfoniczne, lecz także akompaniował przedstawieniom operowym. Kiedy 1 września 1949 roku Opera Wrocławska uległa upaństwowieniu, orkiestra trafiła do kanatu operowego, co spowodowało zawieszenie regularnych koncertów symfonicznych na kolejne pięć lat. Stała działalność Wrocławskiej Orkiestry Symfonicznej zaczęła w 1954 roku. Dyrektorem i szefem artystycznym został wtedy Adam Kopyciński, a pierwszym dyrygentem mianowano Józefa Lasockiego.

W ciągu czterech sezonów odbyło się 248 koncertów, w których wzięło udział około 100 tysięcy słuchaczy. Od 1 sierpnia 1958 roku instytucja zmieniła nazwę na Państwo-

wą Filharmonię we Wrocławiu, a zwierzchnictwo nad nią utrzymał Kopyciński. Wraz z orkiestrą występowali najlepsi pianiści tamtych czasów, w tym szczególnie entuzjastycznie oklaskiwani laureaci i jurorzy Konkursu Chopinowskiego, tacy jak Lew Oborin, Adam Harasiewicz czy Witold Małcużyński. W 1961 roku nowym dyrektorem artystycznym oraz pierwszym dyrygentem został Radomir Reszke. Artysta ten pamiętał o muzyce najnowszej: w czasie jego kierownictwa wraz z Związkiem Kompozytorów Polskich Filharmonia zorganizowała Festiwal Muzyki Kompozytorów Ziem Zachodnich. W 1964 roku stał się on ogólnopolskim Festiwalem Polskiej Muzyki Współczesnej, a od 1988 roku przyjął funkcjonującą do dziś nazwę *Musica Polonica Nova*.

W latach 60. w stolicy Dolnego Śląska koncertowali najwybitniejsi pianiści, w tym Świątostaw Richter i Martha Argerich. W 1965 roku dyrektorem Państwowej Filharmonii we Wrocławiu został kompozytor i dyrygent Andrzej Markowski. W ciągu zaledwie trzech sezonów doprowadził do znacznego podniesienia poziomu orkiestry. W 1968 roku filharmonia otrzymała własną siedzibę przy obecnej ulicy Piłsudskiego, z salą na 500 miejsc. W latach 70. szefem placówki został Tadeusz Strugata. Był nie tylko dyrygentem, lecz także menedżerem. Sprowadził do Wrocławia znakomitych solistów, edukował publiczność i skutecznie przyciągał ją na koncerty. Organizował też zagraniczne wyjazdy orkiestry. Prestiżowy był zwłaszcza ten do Filharmonii Berlińskiej w 1972 roku, podczas którego wykonano *Pasję* Józefa Elsnera. W stolicy Dolnego Śląska pojawiali się wtedy wirtuozi fortepianu: Garrick Ohlsson, Louis Kentner, Zoltán Kocsis czy Krystian Zimerman, laureat dziewiątej edycji Konkursu Chopinowskiego.

W 1980 roku szefem Filharmonii Wrocławskiej został Marek Pijarowski, który pomimo młodego wieku cieszył się już wówczas dużym uznaniem jako dyrygent. Szefował placówce do 2001 roku. We Wrocławiu współpracowali wtedy uznani soliści – skrzypkowie: Roman Totenberg, Oleg Kagan, Wadim Brodski, Midori, a także pianiści, w tym Nikita Magaloff i kilku laureatów Konkursu Chopinowskiego z 1980 roku, na czele z Wietnamczykiem Dang Tai Sonem. Z orkiestrą występowali tak znakomici dyrygenci, jak Antoni Wit czy Jerzy Maksymiuk. To za czasów Pijarowskiego, w 1994 roku, patronem Filharmonii Wrocławskiej został Witold Lutosławski.

Od 2005 roku kierownictwo nad instytucją przejął Andrzej Kosendiak. Rok później stanowisko dyrektora artystycznego orkiestry objął dyrygent szczególnie ceniony za interpretacje muzyki późnego romantyzmu – Jacek Kaspszyk. Piastował je do 2013 roku. Następnie, w latach 2013–2016, funkcję tę pełnił Benjamin Shwartz. To z nim orkiestra rozpoczęła m.in. pracę nad serią nagrań dzieł napisanych przez polskich kompozytorów współczesnych oraz zrealizowała sezon towarzyszący obchodom Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. Pierwsza płyta z utworami symfonicznymi Pawła Mykietyna została wydana wiosną 2017 roku, a rok później

nominowana była do Fryderyka w kategorii „Album roku – muzyka współczesna”. Wydanie następnego albumu z tej serii jest planowane na 2021 rok.

W 2014 roku z inicjatywy Andrzeja Kosendiaka połączono Filharmonię Wrocławską i Międzynarodowy Festiwal Wratistavia Cantans, na skutek czego powstało Narodowe Forum Muzyki. Orkiestra symfoniczna otrzymała nową, znakomitą pod względem akustycznym siedzibę i zmieniła nazwę na NFM Filharmonia Wrocławska. Zespół jest znany ze swojego zaangażowania w propagowanie muzyki symfonicznej XX i XXI wieku; regularnie wykonuje utwory powstałe na zamówienie Narodowego Forum Muzyki. Albumy nagrane przez NFM Filharmonię Wrocławską zdobywają prestiżowe nagrody przemysłu fonograficznego. Płyta z *Grande Messe des Morts* Hectora Berlioz, nagrana pod dyktando Paula McCreesha, w 2012 roku została doceniona przez „BBC Music Magazine”. Miesięcznik przyznał wydawnictwu nagrodę w kategorii „Technical Excellence”. Zespół realizuje projekt fonograficzny Witolda Lutosławskiego. *Opera omnia* (CD Accord). Drugi album cyklu – *Symfonie nr 2 i 4* pod batutą Jacka Kaspszyka – w 2011 roku nagrodzono Fryderykiem. W 2013 roku wraz ze Stanisławem Skrowaczewskim orkiestra nagrała *I Symfonię* oraz *Koncert na orkiestrę* Lutosławskiego. W roku 2018 nakładem wytwórni ECM ukazał się zarejestrowany pod batutą Tõnu Kaljuste komplet czterech symfonii Arvo Pärta, który był nominowany do Fryderyka w kategorii „Najlepszy album polski za granicą”. Otrzymał ponadto prestiżową International Classical Music Award w kategorii „Contemporary”.

NFM Filharmonia Wrocławska regularnie występuje w najważniejszych salach koncertowych na całym świecie. W 2012 roku orkiestra odbyła tournée po Stanach Zjednoczonych, gdzie zaprezentowała się pod batutą Jacka Kaspszyka. W styczniu i lutym 2020 roku ponownie koncertowała w USA, tym razem pod dyktando Giancarla Guerrero. Zagrała m.in. w Chicago, Nashville, Greenville czy Stanford. Zespół zaprezentował się również w wielu miejscach ważnych dla europejskiej kultury muzycznej, takich jak Concertgebouw w Amsterdamie, Tonhalle w Zurychu, Elbphilharmonie w Hamburgu, Brucknerhaus w Linzu, Berwaldhallen w Sztokholmie czy Frauenkirche w Dreźnie. W ostatnich latach orkiestra wystąpiła także w wielu innych miastach Austrii i Niemiec, oraz w Belgii, Chorwacji, Estonii, na Litwie i w Serbii.

Od 2017 roku dyrektorem artystycznym zespołu jest ceniony dyrygent, wielokrotny zdobywca nagród Grammy – Giancarlo Guerrero. Jeszcze w tym roku ukaże się pierwszy album NFM Filharmonii Wrocławskiej nagrany pod jego batutą. Na płycie znajdują się kompozycje Johannesa Brahmsa: *I Symfonia c-moll* oraz *Uwertura akademicka*. Z orkiestrą stale występują wybitni soliści, tacy jak Piotr Anderszewski, Yulianna Avdeeva, Radek Baborák, Seong-Jin Cho, Boris Giltburg, Kevin Kenner, Mariusz Kwiecień, Elisabeth Leonskaja, Jan Lisiecki, Marcin Masecki, Midori, Alexei Ogrintchouk, Garrick Ohlsson, Julian Rachlin, Sondra Radvanovsky, Nikolaj

Szepeš-Znaider, István Várdai czy Janusz Wawrowski. NFM Filharmonia Wrocławska regularnie prezentuje się pod batutą znakomitych dyrygentów. W ostatnich latach kierowali nią m.in. Giovanni Antonini, Andrzej Boreyko, Philippe Herreweghe, Tõnu Kaljuste, Paul McCreeš, Eiji Oue, Krzysztof Penderecki, Stanisław Skrowaczewski i Antoni Wit.

Artyści NFM Filharmonii Wrocławskiej:

I skrzypce

Radostaw Pujanek (I koncertmistrz)*, Marcin Danilewski (koncertmistrz), Dariusz Blicharski*, Bartosz Bober, Dorota Bobrowicz, Elżbieta Bolsewicz*, Maria Brzuchowska, Ewa Dragon*, Beata Dziekańska*, Jowita Kłopocka*, Anita Koźlak, Malwina Kotz*, Danuta Drogowska, Sylwia Puchalska*, Beata Solnicka, Dorota Tokarek, Anna Undak, Karolina Bartoszek*

II skrzypce

Wojciech Hazuka*, Tomasz Bolsewicz*, Wioletta Porębska, Tomasz Kwieciński, Wojciech Bolsewicz, Zuzanna Dudzic-Karkulowska, Alicja Iwanowicz, Krzysztof Iwanowicz, Marzanna Kałużny*, Lilianna Koman-Blicharska*, Małgorzata Kosendiak*, Ewa Kowol-Stencel*, Andrzej Michna*, Dorota Stawinoga-Morawiec*, Marzena Wojsa*

Altówki

Artur Tokarek, Artur Rozmystowicz*, Bożena Nawojka*, Magdalena Dobosz, Paweł Brzychcy*, Bogustawa Dmochowska*, Marlena Grodzicka-Mysłak*, Ewa Hofman*, Michał Mazur, Jolanta Mielus, Aleksandra Wiśniewska*, Aleksandra Zych, Wojciech Koczur, Wiktor Rudzik

Wiolonczele

Maciej Młodawski*, Maciej Kłopocki, Wojciech Fudala*, Jan Skopowski, Sylwia Matuszyńska*, Ewa Dymek-Kuś, Lidia Broszkiewicz*, Radostaw Gruba, Anna Korecka*, Dorota Kosendiak, Robert Stencel*, Miłosz Drogowski

Kontrabasy

Janusz Musiat*, Damian Kalla, Krzysztof Królicki*, Czesław Kurtok*, Jacek Sosna, Jan Galik*, Marek Politański*, Paulina Rostanec

Flety

Jan Krzeszowiec*, Ewa Mizerska, Małgorzata Świętoń*, Henryk Rymarczuk

Obój

Wojciech Merena, Justyna Stanek*, Waldemar Korpak*

Rożek angielski, obój

Stefan Matek

Klarnety

Maciej Dobosz, Jan Tatarczyk, Mariola Molczyk, Michał Siciński, Arkadiusz Kwieciński

Fagoty

Katarzyna Zdybel-Nam, Alicja Kieruzalska*, Józef Czichy*, Bernard Mulik

Waltornie

Mateusz Feliński*, Adam Wolny, Łukasz Łacny*, Czesław Czopka, Jan Grela, Robert Wasik

Trąbki

Aleksander Kobus, Piotr Bugaj*, Aleksander Zalewski, Paweł Spychata*, Justyna Maliczowska

Puzony

Eloy Panizo Padrón, Paweł Maliczowski*, Wojciech Nycz*, Mariusz Syrowatko*

Tuba

Piotr Kosiński

Perkusja

Miłosz Rutkowski, Aleksandra Gotaj, Adrian Schmid, Camille Bialas

Kotły

Diego Yañez Busto*, Jacek Wota

Harfa

Malwina Lipiec-Rozmystowicz

Saksofon

Władysław Kosendiak (stała współpraca)

Fortepian

Alina Wojtowicz (stała współpraca)

Organy

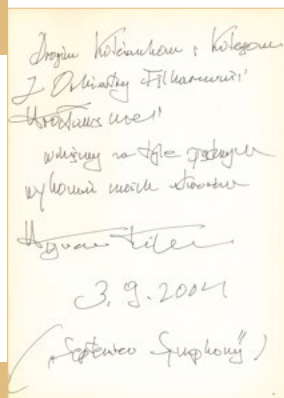
Tomasz Głuchowski (muzyk doangażowany)*

*muzycy biorący udział w dzisiejszym koncercie

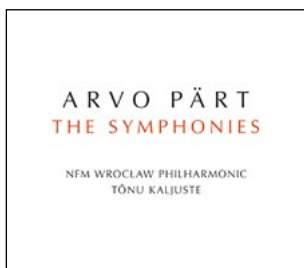
Afisz zapowiadający koncert pod batutą Stanisława Skrowaczewskiego, wierzący sezon artystyczny 1946/1947

Drogim Koleżankom i Kolegom z Orkiestry Filharmonii Wrocławskiej
wdzięczny za tyle pięknych wykonań moich utworów

Wojciech Kilar, 3.09.2004

(„September Symphony”)

Oktadka albumu Arvo Pärt: The Symphonies

Krzysztof Penderecki i NFM Filharmonia Wrocławska, 2017 r., fot. Karol Sokółowski

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

